

Methotrexaat bij de ziekte van Crohn

Uw behandelend arts of verpleegkundig specialist heeft met u gesproken over het gebruik van methotrexaat. In deze folder krijgt u informatie over de werking en het gebruik van dit medicijn en hoe u moet handelen in geval van bijwerkingen. Het is echter géén vervanging van de bijsluiter. Heeft u na het lezen van deze folder nog vragen, dan kunt u daarmee bij uw behandelend arts of verpleegkundig specialist terecht.

Algemeen

Tot nu toe is de oorzaak van de ziekte van Crohn niet bekend. Elke behandeling met medicijnen is gericht op het onderdrukken van ontstekingsreacties. Dit leidt tot vermindering van klachten en verkleint de kans op complicaties die zich bij deze ziekten voor kunnen doen. De ziekte geneest niet door de behandeling met medicijnen. Als u deze medicijnen afbouwt of stopt, dan kunnen de klachten weer terugkomen.

Wat is methotrexaat?

Bij de ziekte van Crohn wordt vaak als eerste (onderhouds)behandeling methotrexaat ingezet. Dit geneesmiddel beïnvloedt het immuunsysteem. Het immuunsysteem is het systeem van het lichaam dat de mens beschermt tegen lichaamsvreemde stoffen en ziekten. Door het gebruik van methotrexaat wordt de zogenoemde ‘overactieve afweer’ onderdrukt: het remt de activiteit van de chronische darmontsteking. Wanneer blijkt dat u goed op het middel reageert, kan methotrexaat vele jaren gebruikt worden.

Behalve bij inflammatoire darmziekten, wordt methotrexaat ook voorgeschreven bij bepaalde vormen van kanker, in hoge doseringen. Omdat is gebleken dat methotrexaat ook de groei remt van niet-kwaadaardige cellen, heeft het middel ook een gunstig effect op de ziekte van Crohn. Omdat bij u de dosering veel lager is dan bij de behandeling van bloedkanker, zijn de bijwerkingen en de kans op die bijwerkingen aanzienlijk minder. Dat is belangrijk om te weten, omdat het mogelijk is dat de bijsluiter die u van uw apotheek krijgt gericht is op mensen met kanker.

Effect van methotrexaat

Effecten van methotrexaat kunnen binnen vier tot acht weken merkbaar zijn. Er zijn echter ook patiënten bij wie de behandeling pas later effect heeft. Wanneer blijkt dat u goed op het middel

reageert en er geen bijwerkingen optreden, kan methotrexaat langdurig worden gebruikt. In sommige gevallen wordt methotrexaat in combinatie met een ander medicijn gegeven om het beter te laten werken, zoals bijvoorbeeld bij infliximab.

Voor de start

Informeer uw behandelend arts of verpleegkundig specialist altijd indien er sprake is van één of meer van onderstaande omstandigheden:

- Een infectie op één plaats op uw lichaam.
- Een infectie in uw hele lichaam (zoals griep).
- Een langdurige of steeds terugkerende infectie.
- Gebruik van andere medicijnen. Neem altijd een lijstje mee naar uw behandelaar met daarop alle door u gebruikte medicijnen.

Vorbereiding start methotrexaat

Omdat methotrexaat het afweersysteem onderdrukt, kunnen bepaalde ziekten plotseling actief worden. Bijvoorbeeld hepatitis (besmettelijke leverontsteking). Je kunt hepatitis meedragen zonder dat je hiervan klachten hebt. Bij alle patiënten wordt voor de start van methotrexaat gekeken of er sprake is van een (vroegere) besmetting met hepatitis. Dit wordt gedaan middels een bloedtest.

Vaccinaties (inentingen)

Vaccinaties zijn mogelijk minder effectief als u methotrexaat gebruikt. Vaccinaties met een vaccin dat bestaat uit verzwakte levende virussen of bacteriën, worden ontraden bij gebruik van methotrexaat. Denk hierbij aan de gele koorts vaccinatie, tuberculose (BCG), bof, mazelen, rode hond (BMR), rotavirus en (sommige vaccinaties voor) varicella (waterpokken). Als een van deze vaccinaties toch nodig is, raadpleeg dan eerst uw arts of verpleegkundig specialist.

Grieprik

U komt in aanmerking voor de (gratis) grieprik, omdat u een iets verminderde afweer tegen infecties heeft. Hiervoor kunt u bij uw huisarts terecht. De grieprik beschermt u niet tegen alle griepsoorten die er zijn.

In Amsterdam UMC kunt u voor vaccinaties terecht op de polikliniek van het Tropencentrum (locatie AMC): 020 566 3800. Een verwijzing kunt u vragen aan uw arts of verpleegkundig specialist.

Gebruik methotrexaat

Methotrexaat gebruikt u in tabletvorm of onderhuidse injecties. Voor de behandeling van de ziekte van Crohn worden met name de onderhuidse injecties voorgeschreven. Methotrexaat wordt eenmaal per week ingenomen of toegediend. De injectie wordt door uzelf toegediend of eventueel door uw naaste. U ontvangt instructies van de verpleegkundig specialist over de zelfinjectietechniek. Hoewel het misschien een eng idee is, blijkt het zelf-injecteren in de praktijk mee te vallen en goed te leren.

De dosering van de methotrexaat is voor de eerste 12 weken 25 mg per week. Na 12 weken kan worden gekozen om de dosering te verminderen naar 15 mg per week. Als u methotrexaat

voorgeschreven krijgt in combinatie met infliximab of andere medicatie, wordt vaak direct gestart met 15 mg per week.

Foliumzuur

Om een tekort aan foliumzuur en bijwerkingen als misselijkheid, braken, verminderde eetlust, diarree en ontsteking van het mondslijmvlies te verminderen, schrijft de arts of verpleegkundig specialist foliumzuur voor. Foliumzuur is een vitamine (B11) en wordt eveneens eenmaal per week gebruikt naast de methotrexaat. U neemt de foliumzuur minimaal 24 uur vóór of 24 uur ná de dosis methotrexaat in.

Bijwerkingen

Over het algemeen wordt methotrexaat goed verdragen. De meeste bijwerkingen treden op in de eerste weken na het starten van de medicatie. U kunt in deze beginperiode last krijgen van een verminderde eetlust, misselijkheid, braken en diarree. Meestal verdwijnen deze klachten binnen 2 tot 3 weken.

Naast bijwerkingen, die relatief vaker voorkomen, zijn er ook bijwerkingen als koorts en huiduitslag, die minder vaak voorkomen. Bij iedere mogelijke bijwerking dient u contact op te nemen met uw behandelend arts of verpleegkundig specialist.

Contact opnemen

Informeer uw arts of verpleegkundig specialist als u één of meerdere van de bovenstaande bijwerkingen herkent.

Interacties met andere geneesmiddelen

- Wees voorzichtig met alcohol, want alcohol verhoogt de kans op leverafwijkingen bij gelijktijdig gebruik met methotrexaat.
- Patiënten die methotrexaat gebruiken, kunnen een verhoogd risico lopen op huidproblemen, waaronder ook huidkanker. Vermijd daarom als u methotrexaat gebruikt een te grote blootstelling aan zonlicht en UV-straling. Wij raden hierom het gebruik van een zonnebank af. Draag beschermende kleding en gebruik zonnebrandcrème met een hoge beschermingsfactor.
- Meld altijd dat u met methotrexaat wordt behandeld wanneer uw (huis)arts een behandeling met antibiotica wilt starten. Sommige antibiotica mogen niet in combinatie met methotrexaat worden gegeven.
- Het gebruik van sommige pijnstillers (de zogenoemde NSAID's, zoals ibuprofen, naproxen en diclofenac) kunnen de werking van methotrexaat in het lichaam verhogen. Hierdoor neemt de kans op bijwerkingen toe.
- Ciclosporine (Neoral®) versterkt de bijwerkingen van methotrexaat. U mag deze combinatie alleen samen gebruiken in overleg met uw (huis)arts.

Controles

Nadat u bent gestart met methotrexaat wordt er bloed bij u afgenomen op 1, 2, 4 en 8 weken na de start. Hierna zal bloedonderzoek gedurende het eerste jaar iedere 4 maanden worden herhaald. Na één jaar gebruik zal dit halfjaarlijks worden herhaald.

Indien nodig kan er van dit schema worden afgeweken. Maak altijd een telefonische afspraak met de verpleegkundig specialist voor de uitslag.

Zwangerschap en invloed op de mannelijke zaadcellen

Onderzoek heeft aangetoond dat methotrexaat schadelijk kan zijn voor het (ongeboren) kind. Methotrexaat wordt daarom niet gegeven bij zwangerschap of borstvoeding. Zowel door mannen als vrouwen dient bij gebruik van methotrexaat gezorgd te worden voor betrouwbare anticonceptie én deze dient nog minstens drie maanden na beëindiging van het gebruik van methotrexaat voort te worden gezet. Indien u een kinderwens heeft, bespreek dit dan tijdig met uw arts of verpleegkundig specialist.

Extra aandachtspunten

Operatieve of tandheelkundige ingrepen

Vertel het uw arts of verpleegkundig specialist als u een operatie of tandheelkundige ingreep moet ondergaan. Vertel het uw chirurg of tandarts die de ingreep uitvoert dat u een behandeling met methotrexaat ondergaat.

Hoe krijgt u methotrexaat in huis?

Nadat uw arts of verpleegkundig specialist een recept heeft voorgeschreven, kunt u de methotrexaat ophalen bij de poliklinische apotheek van Amsterdam UMC of uw eigen apotheek.

Hoe bewaren?

Bewaar methotrexaat buiten het zicht en het bereik van kinderen, bij een temperatuur onder de 25°C op een donkere en droge plek. U mag methotrexaat injecties niet invriezen.

Vakantie

Als u met een vliegtuig reist, neem dan de injecties mee in de handbagage. De temperatuur in het bagageruim is vaak erg laag waardoor er kans op bevriezing bestaat. Zorg voor een geldig medicijnpaspoort, verkrijgbaar bij uw apotheek.

Naaldencontainer

Direct na het injecteren doet u de injectiespuit met naald in de naaldencontainer. Deze mag niet bij het huisafval, maar kan worden omgewisseld bij de apotheek. Al het overige afval doet u in een stevige afvalzak en vervolgens in een normale huisvuilzak. Het afval wordt dus dubbel verpakt afgevoerd. Dit om overige personen te beschermen.

Knoeien

Wanneer u injectievloeistof knoeit op bijvoorbeeld meubilair of tapijt, dan kunt u de vloeistof direct opnemen met een tissue en daarna het oppervlak met water reinigen. Komt de vloeistof in aanraking met uw kleding, dan kunt u deze het beste direct wassen in de wasmachine. Bij contact met de huid en/of ogen moet u 10 à 15 minuten grondig spoelen met water en hierna contact opnemen met uw huisarts.

Prikaccident

Het is mogelijk dat de mantelzorger zich prikt aan de naald tijdens het toedienen of opruimen van de methotrexaat. Laat in dat geval het wondje goed uitbloeden, door vlak naast de wond te

drukken. Dit om eventuele methotrexaat te verwijderen. Spoel het wondje met lauw kraanwater uit. Neem vervolgens contact op met uw huisarts.

Contact

Treden er thuis complicaties of problemen op, of heeft u vragen, neemt u dan telefonisch contact op met de polikliniek. Telefoonnummer: 020 444 1125. 's Nachts of in het weekend neemt u contact op met uw (dienstdoende) huisarts of de Spoedeisende Hulp (SEH) van Amsterdam UMC. Telefoonnummer: 020 444 3636.

Mijn Dossier

Mijn Dossier is een service voor patiënten van Amsterdam UMC. Mijn Dossier biedt u als patiënt een beveiligde digitale omgeving waarin u:

- Een gedeelte van uw persoonlijke medische dossier kunt raadplegen.
- Uitslagen van diverse onderzoeken kunt inzien.
- Een overzicht van al uw afspraken in het ziekenhuis kunt inzien, een afspraakverzoek kunt indienen of een afspraak annuleren.
- Inzicht heeft in uw persoonlijke informatie, zoals uw medicatieoverzicht of allergieën.
- Via een beveiligde omgeving vragen kunt stellen aan uw behandelteam.
- Brieven kunt inzien die verzonden zijn door uw behandelaren van het ziekenhuis aan bijvoorbeeld uw huisarts.
- Zelf uw persoonlijke gegevens, zoals uw adresgegevens, kunt wijzigen.

Meer informatie over Mijn Dossier: mijndossier.amsterdamumc.nl

Telefoonnummer: 020 444 3336 (op werkdagen van 09.00 uur tot 18.00 uur) of patientenloket@amsterdamumc.nl

Tot slot

- Heeft u lichamelijke klachten, neem dan contact op met uw verpleegkundig specialist. De verpleegkundig specialist kan zo nodig overleggen met uw behandelend arts.
- Zijn uw problemen of vragen niet dringend, overleg deze dan met uw behandelend arts of verpleegkundig specialist tijdens uw bezoek aan de polikliniek.
- Wilt u eerder uw behandelend arts of verpleegkundig specialist spreken, maak dan een afspraak via de polikliniek Maag-, Darm- en Leverziekten voor een kort telefonisch overleg. De secretaresse vertelt u dan wanneer u door uw behandelend arts of verpleegkundig specialist wordt teruggebeld.

Vragen

Als u na het lezen van deze folder nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met de verpleegkundig specialist via Mijn Dossier of de polikliniek Maag-, Darm- en Leverziekten.

CONTACTGEGEVENS

Polikliniek Maag-, Darm- en Leverziekten, locatie VUmc
Receptie Q
Tel: 020 444 1125 (op werkdagen 8:30-12:00/13:00-16:00)
E-mail: mdl@amsterdamumc.nl

Verpleegkundig specialist IBD

Bereikbaar via Mijn Dossier. Schrijf uw bericht aan: MDL IBD VERPLEEGKUNDIG SPECIALISTEN
Spoed-inbelsprek uur: iedere werkdag tussen 10:00 en 11:00 uur via 020 444 1430

Spoedeisende Hulp (buiten kantoor tijden en in het weekend).
Telefoonnummer: 020 444 3636

Website

Algemeen IBD: <https://ibd-amsterdamumc.nl/>
M.b.t. medicatie: <https://ibd-amsterdamumc.nl/behandeling/medicatie/>

Tropencentrum

Telefoonnummer: 020 566 3800

Poliklinische Apotheek Amsterdam UMC (locatie AMC)

Telefoonnummer 020 566 3677
Locatie: C0-123

Poliklinische Apotheek Amsterdam UMC (locatie VUmc)

Telefoonnummer 020 444 2777
Locatie: Begane grond Polikliniek-gebouw

Noteer hier uw vragen: